

Utbildningsdepartementet
103 33
Stockholm

Stockholm
2026-05-18

Vår referens
Diana Vasiliou

Dnr
U2026/00023

Remissyttrande

Slutbetänkandet *Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare förslag (SOU 2025:123)*

Företagarna har beretts möjlighet att inkomma med ett remissyttrande om det angivna betänkandet. Nedan följer våra synpunkter.

Förslaget i korthet

Utredningen föreslår skärpta regler för fristående förskolor och skolor i syfte att stärka kvalitet, rättssäkerhet och kontroll inom skolektorn. Förslagen bygger vidare på tidigare delbetänkanden och fokuserar på att motverka bristande huvudmannaskap, säkerställa korrekt användning av offentliga medel samt stärka tillsynsmyndigheternas möjligheter att ingripa mot olämpliga aktörer.

Utredningen föreslår bland annat att huvudmän som haft allvarliga eller återkommande brister i sin verksamhet under en viss tid ska hindras från att starta, köpa eller expandera skolor och förskolor. Även ägarförändringar och större förändringar av verksamheten, såsom flytt eller kraftig utökning av elevantal, ska kräva ny prövning och godkännande. Ett särskilt förvärvsförbud föreslås för aktörer som inte uppfyller kraven för godkännande.

Vidare föreslås att Skolinspektionen och kommunerna ska få stärkt tillsyn och ökade möjligheter att ingripa genom sanktionsavgifter, återkallelse av godkännanden och krav på tydligare redovisning av verksamheten. Kommuner ska dessutom bli skyldiga att yttra sig vid ansökningar om nya fristående skolor och redovisa vilka ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser en etablering kan få.

Utredningen vill även förtydliga vad som menas med ”påtagliga negativa följder” för elever och kommuner vid etablering av fristående skolor. Bedömningen ska i större utsträckning utgå från elevperspektivet och långsiktiga konsekvenser för skolväsendet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2028. För befintliga skolor föreslås en övergångsperiod på två år, till 1 januari 2030, för att komplettera sina godkännanden med uppgift om belägenhetsadress och elevantal.

Företagarnas inställning

Företagarna ställer sig kritiska till flera av de förslag som presenteras i slutbetänkandet. Bedömningen är att förslagen sammantaget skulle innebära en betydande ökning av den administrativa belastningen, en ökad rättsosäkerhet samt försämrade förutsättningar för seriösa huvudmän att bedriva och utveckla verksamhet långsiktigt.

Inledningsvis vill vi framhålla att vi delar utredningens ambition att säkerställa hög kvalitet och stärkt seriositet inom sektorn, samt välkomnar åtgärder som möjliggör effektiva ingripanden mot aktörer som inte lever upp till gällande regelverk. Samtidigt är det avgörande att regleringen utformas proportionerligt, rättssäkert och träffsäkert, så att seriösa och välfungerande huvudmän inte drabbas av oproportionerliga konsekvenser.

Företagarna avstyrker därför förslagen om etablerings-, expansions- och förvärvsförbud samt krav på nya ansökningar vid förändringar av verksamhetens belägenhetsadress eller elevantal. Förslagen skulle innebära långtgående inskränkningar i näringsfriheten och riskerar att begränsa möjligheten för välfungerande och efterfrågade verksamheter att utvecklas. Även äganderätten och avtalsfriheten påverkas negativt genom de föreslagna förvärvsförbuden, vilka riskerar att försvåra försäljningar, generationsskiften och omstruktureringar. Att tidigare tillsynsärenden eller brister i en enskild verksamhet ska kunna begränsa hela koncerners möjligheter att expandera bedöms vara en form av kollektiv bestraffning som är både oproportionerlig och rättsosäker. Företagarna ser även problem med att tidigare avslutade tillsynsärenden under lång tid ska kunna ligga till grund för nya ingripanden, vilket riskerar att skapa en oförutsägbar reglering.

Det framgår dessutom av utredningens egen konsekvensanalys att mindre huvudmän ofta har begränsade administrativa resurser och att de föreslagna processerna för tillståndändringar och konsekvensutredningar riskerar att bli både mer tidskrävande och kostsamma än i dag. Företagarna bedömer att detta särskilt drabbar mindre aktörer som ofta saknar administrativa resurser motsvarande större koncerner. Detta gäller inte minst vid återkommande prövningar kopplade till förändringar i verksamheten, där även mindre justeringar kan utlösa omfattande tillståndprocesser.

I konsekvensanalysen framhålls vidare att förvärvsförbudet kan få särskilt negativa effekter för mindre huvudmän, genom att det minskar antalet möjliga köpare vid exempelvis generationsskiften eller ekonomiska omställningar. Företagarna delar denna bedömning och anser att detta riskerar att göra verksamheter mer sårbara, då möjligheterna till ägarförändringar och nödvändiga omstruktureringar begränsas. Detta kan i sin tur påverka verksamheternas långsiktiga stabilitet och tillgång till kapital. Begränsade möjligheter att snabbt anpassa verksamheten efter förändrade elevunderlag riskerar dessutom att ytterligare minska verksamheternas flexibilitet och långsiktiga hållbarhet, särskilt i en situation där demografiska och lokala förutsättningar kan förändras relativt snabbt.

Företagarna noterar även att Regelrådet i sitt yttrande riktar kritik mot konsekvensutredningen, bland annat avseende bristande kvantifiering av kostnader och tidsåtgång för företag. Det är anmärkningsvärt att den instans som har till uppgift att granska reglens effekter för företag bedömer att konsekvensutredningen inte är tillräckligt underbyggd. Även flera kommuner, däribland Piteå, Malmö och Strängnäs, har i sina remissvar lyft utmaningar kopplade till de utökade kraven på konsekvensutredningar och tillsyn inom ramen för befintliga resurser. Företagarna bedömer att detta ytterligare illustrerar risken för ökad administration och resursbelastning till följd av förslagen.

Företagarna ser även betydande praktiska problem i förslagen. Kravet på att i ett tidigt skede ange exakt belägenhetsadress för verksamheten bedöms vara bristande verklighetsförankrat, då huvudmän i praktiken inte kan ingå långsiktiga och kostsamma lokalavtal utan säkerhet kring tillståndprocessen. Det anses vidare att verksamheter måste ges rimliga möjligheter att anpassa antalet elevplatser utifrån efterfrågan från elever och vårdnadshavare utan att varje förändring ska medföra omfattande tillståndprocesser.

Samtidigt tillstyrks förslag som syftar till ökad transparens, stärkt kvalitet och tydligare ansvarstagande inom skolsektorn. Företagarna är positiva till krav på kunskap om gällande regelverk

hos huvudmän samt till obligatoriska kommunala yttranden vid nyetableringar, under förutsättning att processerna utformas proportionerligt och rättssäkert.

Företagarna anser avslutningsvis att fokus bör ligga på att stärka och effektivisera den befintliga tillsynen mot de aktörer som faktiskt uppvisar kvalitetsbrister. Skolinspektionen har redan i dag långtgående möjligheter att ingripa mot oseriösa aktörer, inklusive möjligheten att återkalla tillstånd. Företagarna bedömer därför att ytterligare generella och administrativa hinder för samtliga huvudmän riskerar att få negativa konsekvenser för valfrihet, mångfald och långsiktig utveckling inom skolsektorn.

Beträffande de delar av betänkandet som avser förskoleverksamhet hänvisar vi till det remissyttrande som inkommit från Sefif.

Pernilla Norlin
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Diana Vasiliou
Utbildningspolitisk expert
Företagarna